

Гречина І. В.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ ПОТЕНЦІАЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПОТЕНЦІАЛУ ВЗАЄМОДІЮЧИХ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

У статті розкривається сутність потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи, визначаються його основні складові та розкривається їх зміст для потреб аналітичної ідентифікації. Пропонується концепція потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів підприємства, відмінною рисою якої є дотримання критерію модальності, що дозволяє розглядати потенціал взаємодіючих процесів економічної системи з точки зору необхідного, реального або можливого рівнів реалізації та відповідних напрямків потенціалізації: структуралізм (структуризація); реконструкція або конструкціонізм (конструювання).

Ключові слова: потенціал взаємодіючих процесів, економічна система, економічний потенціал, ресурсний потенціал, виробничий потенціал, маркетинговий потенціал, потенціалогічний аналіз, концепція

Рис.: 1. *Бібл.:* 28.

Гречина Ірина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра контролю і АГД, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

Email: grechinalra@i.ua

УДК 168.4:005

Гречина И. В.

ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗРАБОТКЕ КОНЦЕПЦИИ ПОТЕНЦИАЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ПОТЕНЦИАЛА ВЗАИМОДЕЙСТВУЮЩИХ ПРОЦЕССОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

В статье раскрывается сущность потенциала взаимодействующих процессов экономической системы, определяются его основные составляющие и раскрывается их содержание для нужд аналитической идентификации. Предлагается концепция потенциалогического анализа потенциала взаимодействующих процессов предприятия, отличительной особенностью которой является соблюдение критерия модальности, позволяющее рассматривать потенциал взаимодействующих процессов экономической системы с точки зрения необходимого, реального или возможного уровней развития и соответствующих направлений потенциации: структурализм (структуризация); деконструкция или конструкционизм (конструирование).

Ключевые слова: потенциал взаимодействующих процессов, экономическая система, экономический потенциал, ресурсный потенциал, производственный потенциал, маркетинговий потенциал, потенциалогический анализ, концепция

Рис.: 1. *Библ.:* 28.

Гречина Ирина Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра контроля и АХД, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского (ул. Щорса, 31, Донецк, 83050, Украина)

Email: grechinalra@i.ua

UDC 168.4:005

Grechina I. V.

GENERAL THEORETIC APPROACHES TO DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF POTENTIALOLOGICAL ANALYSIS OF THE POTENTIAL OF INTERACTING PROCESSES OF THE ECONOMIC SYSTEM

The article reveals the essence of the potential of interacting processes of the economic system, identifies its main components and describes them for purposes of analytical identification. It offers the concept of potentialological analysis of the potential of interacting processes of a company, the specific feature of which is observance of the modality criterion, which allows consideration of the potential of interacting processes of the economic system from the point of view of a necessary, real or possible levels of development and relevant directions of potentiation: structuralism (structurisation); deconstruction or constructionism (construction).

Keywords: potential of interacting processes, economic system, economic potential, resource potential, production potential, marketing potential, potentialological analysis, concept.

Рис.: 1. *Библ.:* 28.

Grechina Irina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Control and Administrative Activity, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

Email: grechinalra@i.ua

Вступ. Динамізм розвитку сучасної економіки України у посткризовий період ставить перед підприємствами різних галузей нові задачі по управлінню потенціалом їх розвитку. Особливу актуальність набуває розвинення потенціалу взаємодіючих процесів економічних систем, спрямованого на впровадження інноваційних заходів щодо його організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування загальної теорії потенціалу підіймалися у працях: Г. Клейнера, І. Отенко, Є. Лапіна, Н. Краснокутської та багатьох інших. Проблемні питання дослідження аналізу потенціалу економічної системи (ресурсного, кадрового, інвестиційного, інноваційного тощо) розглянуто у роботах провідних економістів України і країн СНД, таких як: О. Коренкова,

В. Котлова, О. Олексюка, І. Отенко, Л. Ревуцького, І. Репіної, О. Федоніна та ін.

Невирішені складові загальної проблеми. Однак, і до цього часу відсутня чітка структуризація основних складових потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи. Крім того, його аналітична інтерпретація має розрізнений характер і спрямована на оцінку окремих складових. Це, з одного боку, пояснюється акцентуванням уваги науковців тільки на дослідженні певної структурної складової потенціалу взаємодіючих процесів, а, з іншого, відсутністю спеціалізованого виду економічного аналізу, спрямованого на оцінку різних видів потенціалу розвитку підприємства.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є розгляд загальнотеоретичних підходів до визначення концепції потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

Логіка міркувань призвела до необхідності вирішення наступних завдань: розглянути ключові поняття потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи; визначити основні структурні складові потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи; сформулювати концепцію потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

Основні результати дослідження. Звертаючись до результатів попередніх досліджень, можна зробити висновок, що у сучасних працях, які спрямовані на розгляд потенціалу розвитку економічної системи, саме потенціалу взаємодіючих процесів приділяється найбільша увага [1, 2].

У [1] доведено, що потенціал взаємодіючих процесів спрямований на реалізацію ресурсної складової потенціалу економічної системи при досягненні цілі її діяльності та узагальнює у собі (у виді чотирьох взаємопов'язаних блоків) усі види структурних складових потенціалу, спрямованих на якісну організацію управління бізнес-процесами економічної системи: економічний, технологічний, соціологічний та природно-екологічний. Логіка вищевикладених міркувань спонукає до необхідності визначення сутнісних характеристик кожного з виду структурних складових потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи. Найбільшу увагу при цьому потрібно приділити економічному потенціалу підприємства, у рамках якого здійснюються усі бізнес-процеси та який є підґрунтям для проявів технологічного, соціально-економічного та природно-екологічного потенціалів.

У [2] відповідно до дії законів енвіроніки були визначені наступні складові економічного потенціалу економічної системи: потенціал взаємодії між засобами праці і працівниками у процесі основної діяльності; потенціал взаємодії між працівниками у процесі основної діяльності; потенціал взаємодії певної економічної системи з іншими економічними системами у процесі розподілу, обміну і використання продукції або товарів.

Опрацювання літературних джерел [3 – 26] дозволило зробити висновок, що при дослідженні потенціалу взаємодіючих процесів авторами акцентується увага на таких видах потенціалу: економічному, ресурсному, виробничому, експортному, ринковому, маркетинговому, конкурентоспроможному, фінансовому, соціально-економічному, стратегіч-

ному, інформаційному, інфраструктурному, партнерському та ін. Отже, для визначення концептуальних напрямів аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи необхідно чітко уявити, на які ключові моменти необхідно звертати увагу.

Так, у [3, с. 181] В. І. Блонською до основних елементів економічного потенціалу торговельного підприємства віднесені: основні фонди і ресурси (товарні, трудові, фінансові). Б. М. Мізюк до структури економічного потенціалу відносить чотири складових: трудову, фінансову, виробничу та клієнтську [4, с. 32]. Ю. І. Плетень при розгляді економічного потенціалу торговельного підприємства акцентує увагу на ефективності його використання без визначення структурних складових та будь-яких властивих ознак [5, с. 42].

Отже, більш детальне опрацювання літературних джерел дозволяє говорити про те, що найбільш впливовішими (при досягненні обраної цілі) із визначених потенціалів є: ресурсний, виробничий, торговельний, інформаційний, ринковий. Інші структурні складові (маркетинговий, конкурентоспроможний, фінансовий, стратегічний, інформаційний, інфраструктурний, партнерський та ін.) можна вважати похідними від визначених, а їх спрямованість і проява на пряму залежить від ступеню реалізації управлінського і кадрового потенціалів, тобто потенціалу організованості і функціональних зв'язків економічної системи.

У той же час, розглядаючи ресурсний потенціал, Н. С. Краснокутська визначає елементи його вартісної оцінки як: товарний, технічний, просторовий, фінансовий, кадровий, репутаційний, сформований ресурсний [6, с. 15]. Тобто чітко простежується визначення залежності ресурсного потенціалу торговельного підприємства від його складових. Т. О. Примак розглядає ресурсний потенціал як наявні та приховані можливості підприємства для реалізації поставленої цілі [7, с. 134]. Н. М. Міщенко під оцінкою ресурсного потенціалу розуміє визначення величини економічних ресурсів, якою володіє і розпоряджається підприємство і економічного результату їх ефективного використання [8, с. 191]. А. А. Мазаракі найбільш вагомим елементом ресурсного потенціалу торговельного підприємства вважає товарний запас і асортиментну політику [9, с. 77]. Підхід Н. Г. Міщенко щодо розгляду існуючої проблеми є синтезом поглядів В. І. Блонської та Н. С. Краснокутської, тобто автор виділяє структурні складові: основні фонди і ресурси (товарні, трудові, фінансові) та наполягає застосування ресурсно-компетенціного підходу при реалізації обраної цілі [10, с. 319].

Підводячи загальний висновок пропонованим підходам щодо розгляду ресурсного потенціалу економічної системи як найбільш з вагомих у структурі економічного потенціалу, можна зробити висновок, що він є базою ефективної основної діяльності будь-якої економічної системи (торгівельної або виробничої), від його розміру та ефективності використання залежить кінцева ціль діяльності підприємства та ефективність реалізації торговельного або виробничого потенціалів.

Таким чином, ресурсний потенціал економічної системи можна визначити як: необхідний розмір якісних ресурсів для організації ефективної основної діяльності економічної системи при досягненні визначених цілей.

За таким підходом, наступним елементом економічного потенціалу економічної системи можна вважати потенціал основної (операційної діяльності), який складається (якщо брати до уваги існуючі підходи) з: торгівельного потенціалу (для торгівельних підприємств) або виробничого потенціалу (для промислових, виробничих та виробничо-торгівельних підприємств). Звертаючи увагу до праць сучасних вчених, можна зробити висновок, що саме цим видам потенціалу економічної системи (особливо виробничому) приділяється найбільша увага після ресурсного.

У цілому, якщо мова йде про виробничий потенціал економічних систем, то у сучасний час існує досить багато праць, спрямованих на дослідження даної проблеми.

Узагальнити існуючі авторські підходи основних властивостей потенціалу взаємодіючих процесів можна таким чином. Так, до основних властивостей виробничого потенціалу відносяться: ресурси, їх кількість і якість [18; 19; 20]; обсяг виробленої продукції [14]; наявні та потенційні можливості виробництва [19; 20]; властивості виявлятися відносно зовнішнього середовища та конкурентні переваги [21]; ефективність виробництва [22]; наявність та якість технологічного обладнання [20]; наявність та якість кадрового забезпечення процесу виробництва [20]; взаємозв'язок з організаційною системою та якістю управління [17]; зв'язок з ціллю діяльності підприємства та іншими складовими потенціалу [23]; складна система з певною взаємодією та певними складовими [11].

На підставі вищевикладеного виробничий потенціал економічної системи можна визначити як: можливість економічної системи виробляти необхідний обсяг якісної конкурентоспроможної продукції при ефективному використанні наявних ресурсів за умов якості управління та організації виробничого процесу та під впливом зовнішнього середовища з метою досягнення обраної цілі. Слід відзначити, що визначені властивості виробничого потенціалу при їх ретельному розгляді і можна обрати за основні концептуальні критерії при проведенні потенціологічного аналізу економічної системи.

Тісно пов'язаний ресурсний і виробничий потенціали, як елементи економічного з ринковим, який, за підходом Е. В. Попова, є мірою використання виробничого, і доповнимо (якщо мова йде про торгівельне підприємство), торгівельного потенціалів [24]. Тобто, за підходом Н. О. Гнип, це частина ринку, зайнята підприємством при мобілізації усіх видів ресурсів [25, с. 34]. Пропоновані підходи є вірними, але потребують уточнення у контексті розгляду економічного потенціалу як: можливість економічної системи позиціонувати себе та задовольняти попит споживачів при мобілізації усіх елементів потенціалу при досягненні обраної цілі.

Нерозривно пов'язаний з економічним потенціалом взаємодіючих процесів – технологічний. Відповідно до законів енвіроники до його структурних складових віднесені: потенціал взаємодії предметів і засобів праці у процесі основної діяльності; потенціал взаємодії усередині предметів праці у процесі основної діяльності; потенціал взаємодії засобів праці у процесі основної діяльності.

Звертаючись до основних властивостей технологічного потенціалу слід зауважити, що у сучасний час майже відсут-

ні праці, направлені на цілеспрямоване дослідження цього структурного елементу. Найчастіше, технологічний потенціал розглядається у контексті розгляду виробничого або торгівельного потенціалу у сполученні з ресурсним підходом та з визначенням наступних властивостей: стан основних виробничих фондів [11; 18; 20]; стан матеріально-технічної бази [23]; якість промислово-виробничого або торгівельного персоналу (робітників) [11; 20]; розвиток науково-дослідних робіт та науково-технічної інформації [12; 13; 15; 22]; технологія виробничого потенціалу [12; 14; 15].

У якості підтвердження вірності визначених припущень звернемось до висловлювання В. І. Громеки: «Виробничий потенціал – єдність і взаємодія наукової, освітньої, управлінського і модернізованої частини технічних потенціалів» [12, с.17], тобто за підходом даного автора чітко простежується єдність виробничого і технічного потенціалів. Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що технологічний потенціал тісно взаємопов'язаний з економічним та є засобом досягнення основних цілей основної діяльності економічної системи за умов якості праці промислово-виробничого або торгівельного персоналу. Отже, поступово ми підійшли до наступної складової потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи – соціологічного потенціалу, структурні елементи якого, відповідно до дії законів енвіроники, представлені як: потенціал взаємодії між двома індивідами у процесі здійснення основної діяльності економічної системи; потенціал взаємодії між певним індивідумом і колективом у процесі здійснення основної діяльності економічної системи; потенціал взаємодії між колективами економічних систем.

Слід зауважити, що у наш час даній складовій потенціалу економічної системи також не приділяється гідної уваги. Звертаючи увагу до смислової наповненості даної складової, можна зробити висновок, що найчастіше соціологічний потенціал зв'язують з ефективністю роботи персоналу підприємства [26 – 28], яка визначається: результативністю виробництва; організацією роботи персоналу [28]; мотивацією праці [26]; соціально-психологічним кліматом в колективі та ін. [27].

Таким чином, соціологічний потенціал можна визначити як: можливість індивідуума реалізувати свій потенціал у рамках певної економічної системи з максимальним ефектом та збереженням певного рівня психо-фізіологічних здібностей.

І останнім структурним елементом у системі потенціалу взаємодіючих процесів відповідно до дії законів енвіроники обраний природно-екологічний потенціал. У цілому, до структурних складових природно-екологічного потенціалу економічної системи були віднесені: потенціал взаємодії економічної системи із зовнішнім середовищем у частині використання та збереження природних ресурсів; потенціал, що відображає взаємодію, яка викликана необхідністю здійснення і розвитку економічних процесів економічної системи; потенціал, що відображає взаємодію, яка викликана необхідністю здійснення і розвитку технологічних процесів економічної системи; потенціал, що відображає взаємодію, яка викликана необхідністю здійснення і розвитку соціальних процесів економічної системи.

Висновки. Таким чином, у ході дослідження розглянуті основні складові потенціалу взаємодіючих процесів, визна-

чені їх властивості, необхідні для якісної аналітичної ідентифікації у рамках потенціалогічного аналізу. Це дає змогу сформулювати концепцію потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи (рис. 1), яка тісно зв'язана з потенціалом організованості, функціональних зв'язків та ціллю її діяльності.

Пропонована концепція є продовженням концепцій потенціалогічного аналізу стосовно дослідження потенціалів організованості та функціональних зв'язків. Її спрямованість,

у подальшому дозволить виробити якісний аналітичний інструментарій потенціалогічного аналізу, з визначенням специфічних способів і прийомів щодо визначення необхідного, реального або можливого потенціалу економічної системи. Тобто, дозволить аналітично оцінити критерії модальності економічної системи відповідно до обраних напрямків потенціалогічної структуризації: структуралізм (структурування), деконструкція та конструкціалізм (конструювання) на різних стадіях життєвого циклу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

- Гречина І. В. Структурні складові потенціалу економічної системи [текст] / І. В. Гречина // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна: збірник наукових праць: Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Економічна». – 2011. – Вип. 81. – С. 42 – 45.
- Гречина І. В. Семантика законів енвіроники при дослідженні потенціала економічних систем // Бізнес Інформ. – 2011. – № 2. – Т.1. – С. 58 – 61.
- Блонська В. І. Формування та оцінювання стратегічного потенціалу підприємств торгівлі [текст] / В. І. Блонська, Р. О. Чижовський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 179 – 185.
- Мізюк Б. М. Особливості формування клієнтськоорієнтованої стратегії управління економічним потенціалом на торговельному підприємстві [текст] / Б. М. Мізюк, О. О. Ільчук // Економіка і управління. – 2011. – № 3. – С. 31 – 39.
- Плетень Ю. І. Методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств роздрібної торгівлі [текст] / Ю. І. Плетень // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 28 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ. – 2010. – С. 41 – 44.
- Краснокутська Н. С. Особливості ресурсного потенціалу торговельних підприємств України [текст] / Н. С. Краснокутська // Економіка. – № 2 (101). – 2010. – С. 14 – 20.
- Примак Т. О. Економіка підприємства. Навчальний посібник. [текст] / Т. О. Примак. 2-ге вид., стер. – К.: Вікар. – 2002. – 176 с.
- Міщенко Н. М. Поняття ресурсного потенціалу підприємства та проблеми його оцінки [текст] / Н. М. Міщенко // Науковий вісник. – 2007, вип. 17.2. с. 189 – 192., с. 191.
- Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства [текст] / А. А. Мазаракі, Л. О. Лігоненко, Н. М. Ушакова / за ред. проф. Н. М. Ушакової. – К.: Вид-во «Хрещатик», 1999. – 800 с., С. 77.
- Міщенко Н. Г. Проблемний аналіз в управлінні ресурсним потенціалом торговельних підприємств [текст] / Н. Г. Міщенко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. с. 317 – 322., с. 319.
- Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств [текст] / С. Іщук // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С. 48 – 56.
- Громека В. І. США: научно-технический потенциал [текст] / В. І. Громека. – М.: Мысль, 1987. – 152 с., С. 17.
- Яковлев А. І. Економічна сутність та методичні основи визначення рівня потенціалу виробничої системи [текст] / А. І. Яковлев, О. П. Косенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 172 – 178.
- Марушкина М. А. Уровневая модель в анализе инновационного процесса [текст] / М. А. Марушкина, В. Л. Тамбовцев // Проблемы интенсификации и диагностики нововведений. – М. :

REFERENCES

- Blonska, V. I., and Chyzhovskiy, R. O. «Formuvannya ta otsiniuvannya stratehichnoho potentsialu pidpriemstv torhivli» [Formulation and evaluation of potential strategic trade]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.3 (2010): 179–185.
- Bachevskiy, B. IE., Bachevska, V. V., and Pastushkova, I. A. «Metodychni pytannia vyznachennia vyrobnychoho potentsialu pidpriemstva» [Methodological issues determine the production potential of enterprises]. *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (2010): 77–86.
- Bazylevych, V. D. *Ekonomichna teoriia: Politekonomiia* [Economics: General]. Kyiv: Znannia-Pres, 2008.
- Chebanova, O. P. «Vdoskonalennia pryiomiv analizu sotsialno - ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva» [Improved methods of analysis of socio - economic potential of the company]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 33 (2011): 234–239.
- Danyleichuk, R. B., and Nikolaienko, I. V. «Osoblyvosti rozvytku ekonomichnykh raioniv Ukrainy u зв'язku z rozshyrenniem IES» [Features of the economic regions of Ukraine in connection with the EU enlargement]. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vcndtu/Ekon/2009_38/19.htm.
- Duda, S. T., and Hereha, Kh. M. «Analiz vyrobnychoho potentsialu iak chynnyk zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva» [Analysis of the production potential as a factor of competitiveness]. *Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.8. (2010): 134–137.
- Fedonin, O. S., Riepina, I. M., and Oleksiuk, O. I. *Potentsial pidpriemstva: formuvannya ta otsinka* [Potential Company: formation and evaluation]. Kyiv: KNEU, 2004.
- Gromeka, V. I. *SShA: nauchno-tekhnicheskyy potentsial* [U.S. scientific and technical potential]. Moscow: Mysl, 1987.
- Hrechyna, I. V. «Semantyka zakonov envyronyky pry yssledovanny potentsyala ekonomycheskykh system» [The semantics of laws for Environmental Sciences Studies potentsiala Ekonomicheskies systems]. *Byznes Ynform* vol. 1, no. 2 (2011): 58–61.
- Hnyp, N. O. «Holovni pidkhody do otsinky finansovoho potentsialu pidpriemstva» [The main approaches to assess the financial potential of the company]. *Nauka i ekonomika* vol. 1, no. 4(16) (2009): 31–35.
- Hrechyna, I. V. «Strukturni skladovi potentsialu ekonomichnoi systemy» [Structural components of the economic potential of]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina*, no. 81 (2011): 42–45.
- Ilin, M. S. *Nauchno-tekhnicheskies potentsialy stran SEV: sostoianie, vzaimodeystvie* [Scientific and technological potential of the CMEA countries: the state of the interaction]. Moscow: Ekonomika, 1984.
- Ishchuk, S. «Kontseptualni zasady formuvannya ta rozvytku vyrobnychoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv» [Conceptual bases of formation and development of the productive capacity of the industrial enterprises]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2005): 48–5.

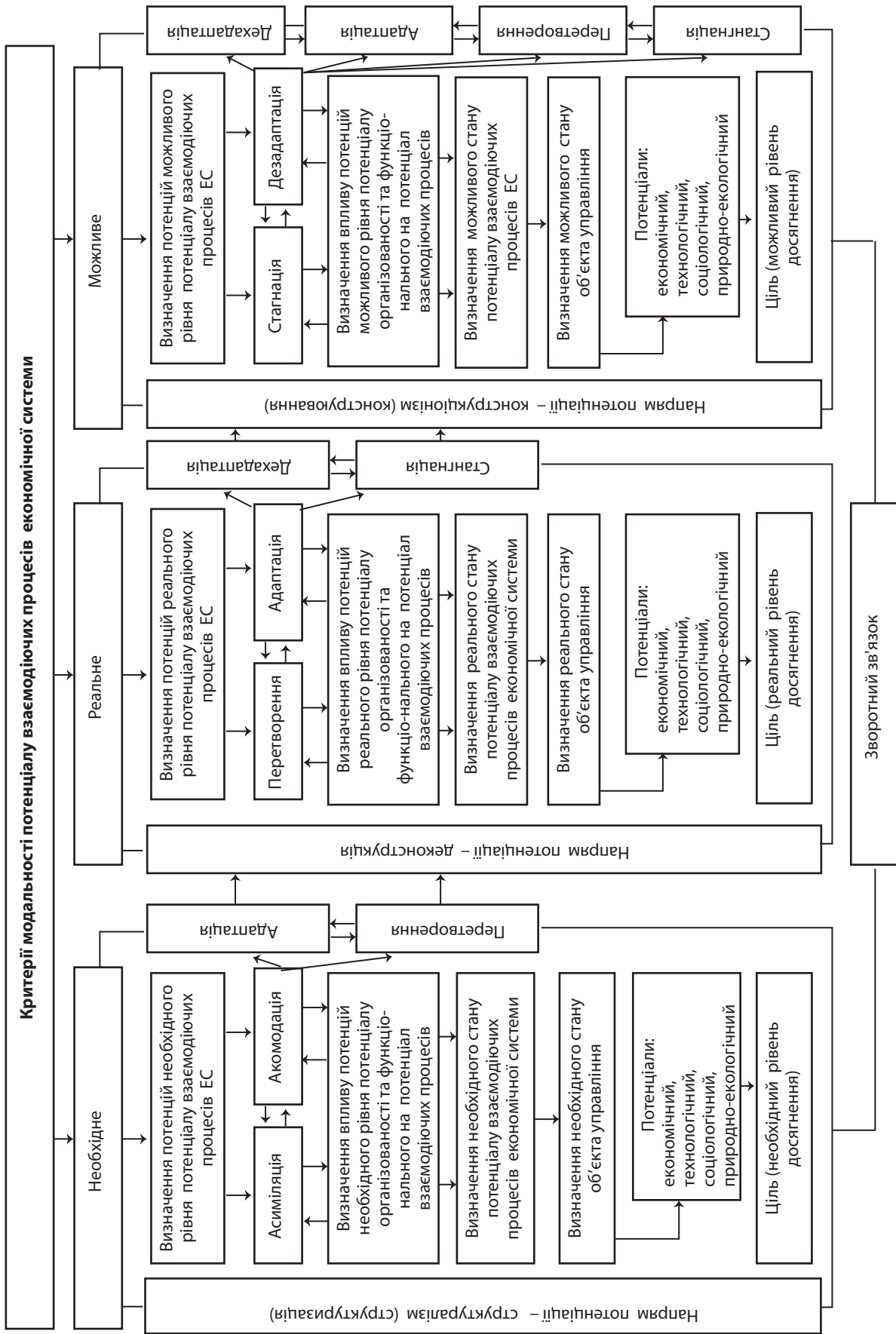

Рис. 1. Концепція потенціалогічного аналізу взаємодіючих процесів економічної системи

- ВНИИСИ, 1984. – С. 30 – 44.
15. Каныгин Ю. М. Научно-технический потенциал (Проблемы накопления и использования) [текст] / Ю. М. Каныгин. – Новосибирск : Наука, 1984. – 154 с.
 16. Олдак П. Г. Принципы программного подхода [текст] / П. Г. Олдак // Материалы научного симпозиума по проблемам долгосрочного экономического прогнозирования развития народного хозяйства Сибири и Дальнего Востока. – Новосибирск. – 1990. – 76 с., С.9.
 17. Лузин А. Е. Повышение восприимчивости к нововведениям [текст] / А. Е. Лузин // ЭКО. – 1986. – №7. – С. 120 – 127. С. 121, С. 124.
 18. Данилейчук Р. Б. Особливості розвитку економічних районів України у зв'язку з розширенням ЄС [Електроний ресурс] / Р. Б. Данилейчук, І. В. Ніколаєнко// http://www.nbv.gov.ua/portal/natural/Vcndtu/Ekon/2009_38/19.htm
 19. Райсберг Б. А. Современный экономический словарь [текст] / Б. А. Райсберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М., 1997. – 496 с.
 20. Мерзликина Г. С. Оценка экономической состоятельности предприятия: Монография [текст]/ Г. С. Мерзликина, Л. С. Шаховская. – Волгоград: ВолгГТУ, 1998. – С.63.
 21. Бачевський Б. Є. Методичні питання визначення виробничого потенціалу підприємства [текст] / Б. Є. Бачевський, В.В. Бачевська, І. А. Пастушкова// Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 77 – 86., с. 78.
 22. Ильин М. С. Научно-технические потенциалы стран СЭВ: состояние, взаимодействие [текст] / М. С. Ильин. – М.: Экономика, 1984. – 119 с.
 23. Дуда С. Т. Аналіз виробничого потенціалу як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства [текст] / Дуда С. Т., Гергега Х. М. // Збірник науково-технічних праць Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.8. С. 134 – 137, Библиогр.: с.136.
 24. Попов Е. В. Рыночный потенциал предприятия [текст] / Е. В. Попов. – М.: ЗАО Издательство «Экономика». – 2002. – 559 с.
 25. Гнип Н. О. Головні підходи до оцінки фінансового потенціалу підприємства [текст] / Н. О. Гнип// Наука й економіка. – 2009. – № 4 (16), Т. 1. – С. 31 – 35.
 26. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [текст] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
 27. Чебанова О. П. Вдосконалення прийомів аналізу соціально-економічного потенціалу підприємства [текст] / О. П. Чебанова// Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 33. – С. 234 – 239.
 28. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник [текст] / за ред. В. Д. Базилевича. – 7-ме вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
- Kanygin, Yu. M. Nauchno-tekhnicheskii potentsial (*Problemy nako-pleniia i ispolzovaniia*) [Scientific and technical potential (problems of accumulation and use)]. Novosibirsk: Nauka, 1984.
- Krasnokutskia, N. S. «Osoblyvosti resursnoho potentsialu torhov-elnykh pidpriemstv Ukrainy» [Features of the resource potential of commercial establishments Ukraine]. *Ekonomika*, no. 2(101) (2010): 14–20.
- Luzin, A. E. «Povyshenie vospriimchivosti k novovvedeniiam» [Increased susceptibility to innovation]. *EKO*, no. 7 (1986): 120–127.
- Merzlikina, G. S., and Shakhovskaia, L. S. *Otsenka ekonomicheskoy sostoiatel'nosti predpriiatiia* [Assessment of the economic viability of the enterprise]. Volgograd: VolgGTU, 1998.
- Mazaraki, A. A., Lihonenko, L. O., and Ushakova, N. M. *Ekonomika torhovelnogo pidpriemstva* [Economy Trade Company]. Kyiv: Khreshchatyk, 1999.
- Mishchenko, N. M. «Poniattia resursnoho potentsialu pidpriemstva ta problemy ioho otsinky» [The concept of enterprise resource potential and problems of its assessment]. *Naukovyi visnyk*, no. 17.2 (2007): 189-192.
- Marushkina, M. A., and Tambovtsev, V. L. «Urovnevaia model v analize innovatsionnogo protsessa» [Level model in the analysis of the innovation process]. In *Problemy intensifikatsii i diagnostiki novovvedeniy*, 30-44. Moscow: VNIISI, 1984.
- Mitsenko, N. H. «Problemnyi analiz v upravlinni resursnym potentsialom torhovelnnykh pidpriemstv» [Problematic analysis of the resource potential in the management of commercial enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 21.10. (2011): 317–322.
- Miziuk, B. M., and Ilchuk, O. O. «Osoblyvosti formuvannia klientskooorientovanoi stratehii upravlinnia ekonomichnym potentsialom na torhovelnomu pidpriemstvi» [Features of kliyentskooorientovanoi management strategies and economic potential for commercial enterprises]. *Ekonomika i upravlinnia*, no. 3 (2011): 31-3.
- Oldak, P. G. «Printsipy programmogo podkhoda» [The principles of the program approach]. *Nauchnyy simpozium po problemam dolgosrochnogo ekonomicheskogo prognozirovaniia razvitiia narodnogo khoziaystva Sibiri i Dal'nogo Vostoka*. Novosibirsk: , 1990. 9-.
- Popov, E. V. *Rynochnyy potentsial predpriiatiia* [The market potential of the enterprise]. Moscow: Ekonomika, 2002.
- Pleten, Yu. I. «Metodychni pidkhody do otsinky ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv rozdrubnoi torhivli» [Methodological approaches to assessing the economic potential retailers]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen.*, no. 28 (2010): 41-44.
- Prymak, T. O. *Ekonomika pidpriemstva*. [Business Economics]. Kyiv: Vikar, 2002.
- Raysberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva., E. B. *Sovremenny ekonomicheskii slovar* [Modern Dictionary of Economics]. Moscow: INFRA - M., 1997.
- Yakovliev, A. I., and Kosenko, O. P. «Ekonomichna sutnist ta metodychni osnovy vyznachennia rivnia potentsialu vyrobnychoi systemy» [The economic essence and methodological basis for determining the level of potential production system]. *Marketynh i menezhment innovatsii*, no. 2 (2011): 172-17.